

Az ESA–EU SURE program – összefoglaló

Az Európai Bizottság támogatásával az Európai Űrügynökség 2005-ben 2006. április 15-i beadási határidővel meghirdette a SURE (Space Station: a Unique Research Infrastructure) programot. A 6. Keretprogramból finanszírozott, négyéves program célja, hogy a nem-ESA, de EU vagy (akkor) majdnem EU-tag államok is lehetőséget kapjanak a Nemzetközi Űrállomáshoz csatlakoztatandó európai Columbus űrmodulban történő kísérletek végrehajtására. A SURE programra kiírt pályázaton nyertes kutatóhelyeknek az indításért és a kísérlet elvégzéséért nem kell fizetniük, ám a műszer előállítását maguknak kell állniuk. (Az űripari cégek számára a Nemzetközi Űrállomáson való kísérletek elvégzésének a költségét a SURE 50%-ban állja.)

A SURE program támogatására valamennyi EU és társult tagállam pályázhatott, de előnyt élvezett az EU-10+2. Az ESA munkatársai az érintett országokban 2005-2006-ban az ún. „SURE kampányban” mutatták be a programot a lehetséges pályázóknak (Magyarországon 2006. február 14-én).

A beadási határidőig az ESA-hoz 32 pályázat érkezett, ebből 9 érkezett Magyarországról, illetve 4-en nyújtották be űripari cégtől. Az ESA a 11 legjobban szereplő pályázatban leírt kísérlet megvalósítását kívánta az EU 6. Keretprogramja terhére támogatni. A 11 nyertes pályázatból 4 magyar, s ezzel a magyarok szerepeltek a legjobban – a bolgárok mellett, ugyanis ők is 4 pályázattal kerültek be a 11-be. A 11-ben szereplő két KKV közül a jobb helyezést elért szintén magyar. Az Admatis Kft. az űrfizika területén is a legjobbnak bizonyult. Mindez számokkal ki nem fejezhető presztízs-növekedéshez vezetett a hazai űrkutatás nemzetközi, elsősorban ESA kapcsolatait tekintve. Bár Magyarország csak egy a 12 (vagy 27) ország közül, mégis innen érkezett a nyertes pályamunkák 36,4 százaléka.

A nyertes pályázatok (csoportvezető, ország, terület) az alábbiak:

- 1. Balázs László (Magyarország – űrélettan)** – MTA Pszichológiai Intézet
- Jordanka Szemkova (Bulgária – űrélettan)
- 3. Bérces Attila (Magyarország – űrélettan)** – MTA-SE Biofizikai Kutatócsoport
- 4. Pázmándi Tamás (Magyarország – űrélettan)** – MTA KFKI AEKI
- Szimeonov Szimeonov (Bulgária – űrélettan)
- Dumitru Hasegan (Románia – űrélettan)
- 7. Bárczy Pál (Magyarország – űrfizika) – KKV** – Admatis Kft.
- Savcho Tinchev (Bulgária – űrfizika)
- Julika Szimeonova (Bulgária – űrfizika)
- Cestmir Barta (Csehország – űrfizika)
- Tomaz Rodič (Szlovénia – űrélettan) – KKV

A magyar műszerek elkészítésének finanszírozása az ESA PECS programján keresztül történik.

A nem magyar nyertesek közül azóta többen jelezték, hogy kísérletüket mégsem tudják megvalósítani. A Columbus építésének átütemezése miatt sajnos a négyből egy magyar kísérlet nem valósulhat meg. Végül soron tehát időrendben a következő három magyar kísérletet hajtják végre a Nemzetközi Űrállomás fedélzetén (pályázó intézet/cég és a pályázat címe):

- MTA Pszichológiai Kutatóintézet (Prefrontal brain functions and spatial cognition – PreSpat),
- Admatis Kft. (Foam Casting and Utilisation in Space – FOCUS).
- MTA KFKI RMKI (New Complex Method for Determining the Equivalent Dose for Astronauts – TriTel)

A SURE program első kísérleteként 2009. május 27-én, a Sojuz TMA-15 űrhajó fedélzetén, Bajkonurból elindult a NeuroSpat belga-magyar kísérlet. Az űrhajósok már megkezdték a magyar kísérletek végrehajtását. A következő kísérlet a FOCUS lesz.